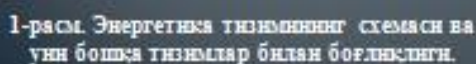

TARQATMA MATERIALLAR

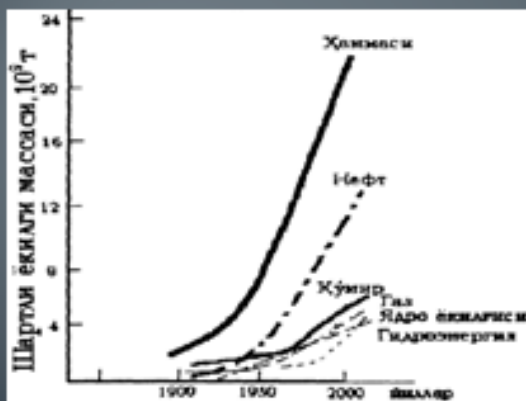

- Энергетика инсоният жамияти таъсир доирасидagi катта глобал таъми хисобланади. "Энергетика" ва "Энергетика фанлари" тушунчалари анчадан бери қўлланиб келинади, лекин ҳозирги даврда уларга жамиямандан фикр туралашган деф хисоблаш бўли ммас. Энергетика ёки энергетик таъми тушунчаси остида энергетика мамбуларини барча турларини олиш, ўзгартириш, тақсимлаш ва халқ қўлланисида ишлатиш учун тузилган табиий ва сунъий (инсон томонидан яратилган) таъимлар бирлигини тушунисади.
- Бундай таъимлар бирлиги, уларни бўли (ушуниси чини) ва тасари (хатта-хат чини) боғлиқлиги, 1-расмда кўрсатишган.
- Бунда энергетикага таъимли ёндашиш ўқтирилади, хини у бошқа катта таъимларни таъимости хисми сифатидаги катта таъми деб қаралади.
- Бу чинада ҳам энергетиканинг барча қисмлари ва уларнинг боғлиқлиги, уларда содир бўлаётган жараёнлар, энергияни ўзатиш ва унинг истеъмоли, ишлаш таламлари, табиат ва биосфера билан боғлиқлиги, иктимсий ҳаётга, маданиятга ва мамлакат ривожланиш даражасига боғлиқлигини кўрсатишган.
- Энергетика инсоният ҳаётида катта ўрни эгаллайди. Унинг ривожланиш даражаси, жамият ишлаб чиқариш кучлари ва илмий-техника тараққийоти даражасини белгилайди. Ҳозирги замонда энергетиканинг ўрни беҳисс ва энергетикосиз замонавий ҳаётни тасаввур этиш қийин.

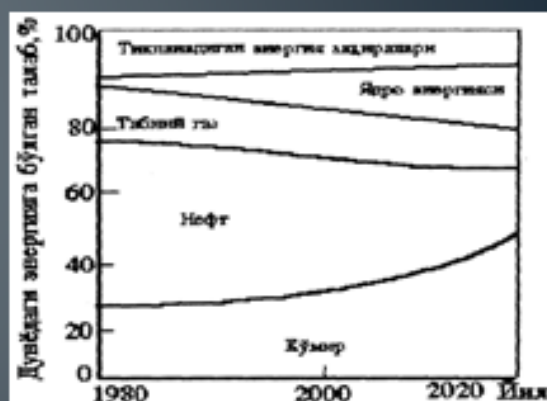

1-МАЪРУЗА. ЭНЕРГЕТИКА ЗАХИРАЛАРИДАН ҒОЙДАЛАНИШ ЖАРАЁНЛАРИ

- 9-расмда энергия ташувчиларни дунёдаги истеъмоли тўғрисида маълумотлар берилган.
- XX асрнинг охирига келиб энергияни истеъмолини табиий газ, қўғир ва ядро энергияси ҳисобига қисқартиришди (10-расм).
- XXI аср бошида тикланадиган энергия турлари унумдорлигини ошириш кутилмоқда. Тахминий ҳисобларга кўра бу энергия захираларининг улуши ядро энергияси билим 40% атрофида бўлади. Фойдаланиладиган энергия манбалари ичида қўғирнинг улуши энг катта (75-85%), нефт (10-15%) ва газ (10-15%) улушлари оқинларин, қолган энергия захиралари биргаликда 2% ни ташкил этади.

9-расм. Турли хил энергия ташувчиларнинг шартли кўринишдаги, йилларга нисбатан дунё бўйича истеъмоли (амалдагиси ва кутилаётгани).

10-расм. Ёзилми-энергетик захираларнинг дунё миқёсидаги истеъмолининг тузиллиши